

Posudek bakalářské práce:

Milada BLAHOUTOVÁ, *Územní a populační vývoj vesnice Lštění od poloviny 18. století do současnosti.*

Filozofická fakulta Jihočeské university v Českých Budějovicích, Ústav archivnictví a pomocných věd historických, České Budějovice 2015, 90 stran.

Za téma své bakalářské práce si M. Blahoutová vybrala zpracování územního a populačního vývoje šumavské vesnice Lštění, a to od poloviny 18. století, přičemž se rozhodla dovést výklad až do současnosti a dokonce doplnit „následné zhodnocení situace pro vývoj do následujících let“ a „zhodnotit i budoucí vývoj vesnice“ (s. 8), tj. takřka dodat své historické práci futurologický rozměr. Tyto své cíle stručně představila v úvodní části práci, připojila i základní, i když skutečně velmi stručné vymezení zdrojů.

Obsahem dalších dva a půl stran, tvořících první kapitulu práce, je představení zkoumané vesnice Lštění; text v tomto případě rozhodně netrpí charakteristickým rysem bakalářských prací, které se zaměřují na vývoj zvolené lokality takřka „od pravěku k dnešku“ a podávají jej velmi detailně, přestože se jedná o základní přehled – přináší jen nejzákladnější údaje, i když právě v tomto případě by jejich rozšíření nebylo na škodu. Autorka sice uvádí poměrně obsáhlý výčet historických názvů vesnice a první zmínku o ní, bohužel však v tomto případě chybí alespoň odkaz a informace, kde se daná zmínka nachází, nebo vysvětlení, odkdy je používán název současný. (Na popis dobových variant je přitom později odkázáno na s. 25, i když se nejedná o detailnější výklad, ale jen soupis.) Autorka se spokojila v podstatě jen se základní regionální literaturou, třebaže zejména u informací týkajících se stavebního vývoje kostela by bylo dobré využít jiné zdroje (alespoň *Umělecké památky Čech*). I v krátkém textu autorka některé informace opakuje (zmínka o kostele, příslušnost k vimperskému panství), příp. si protiřečí, i když se možná jedná o neobratné vyjádření (s. 10: „ves byla připojena k panství Vimperk, kde zůstala až do roku 1848“ x s. 11: „po zrušení poddanství příslušela ves pod panství Vimperk“; není přitom uvedeno, komu vesnice patřila do 16. století). Nejasná je informace o faře, která byla vystavěna v roce 1668 a „před vznikem samostatné duchovní správy ve Lštění sloužila k ubytování významných hostů během poutí“ (s. 11, i tato informace se opakuje dvakrát krátce po sobě), přičemž je zmínka ještě o jakési starší faře a poté o „obnovení samostatné duchovní správy“ (s. 11) – a vzhledem k tomu, že o faře lze mluvit jen v souvislosti s existencí duchovního správce a ve vsi je kostel, jednalo se nejspíše skutečně o obnovení, nikoli o vznik, bohužel ale chybí alespoň krátká zmínka o duchovní správě předchozí (k níž by bylo možno využít editované prameny). K některým informacím (obě fary, zrušení školy, uzavření hostince) přitom bohužel zcela chybějí odkazy. Pro vlastní téma bakalářské práce se sice jedná o údaje vedlejšího rázu, ale kromě toho, že s tématem souvisejí, práce s nimi bohužel nesvědčí o přílišné pečlivosti autorky.

Druhá, nejrozsáhlejší kapitola bakalářské práce M. Blahoutové je věnována obyvatelstvu „obce“ Lštění (i když, jak vyplývá z předchozí kapitoly, o samostatnou obec se nikdy nejednalo) v letech 1750 až 2011 a jeho populační obměně (s. 13–47) a autorka ji rozdělila do dvou podkapitol a poté dále členila. První z těchto podkapitol nese slibný název „Použitá metoda a její vývoj“ (s. 13–22), i když ten se ukazuje jako poněkud zavádějící. Ve skutečnosti se jedná o teoretický úvod o **demografii** a přehled jejího vývoje, doplněný

následně o základní informaci o institucích zabývajících se populačním výzkumem – nikoli o **historickou demografii**, k níž má téma práce nejbližší; to ostatně dokládá i absence alespoň zmínek o historicko-demografických pracích různých autorů (E. Čáňová, E. Maur, A. Šubrtová, P. Horská, L. Fialová, A. Velková, J. Grulich, aj.), tím méně jejich využití, a naopak odkazy jen na obecně demografické práce. Text přitom bohužel obsahuje řadu nepřesností – pomíne-li zmínku o „rakouském státu“ v polovině 18. století“ (s. 16) a směřování sčítání lidu a církevních soupisů k různým účelům („sčítání se původně vedlo pomocí vrchnosti a církve“, s. 16), zvláště zarazí informace, že „záznamy o sňatcích a **rozvodech** takřka každý farář mohl zapisovat poněkud jinak“ (s. 17). Poněkud neústrojně také působí připojená informace o využití výpočetní technologie a digitalizace (s. 17). Daleko největší výhrady mám ovšem v tomto případě k podkapitole věnované „pramenům pro populační výzkum“, která obsahuje řadu nepřesností, přestože příslušné informace spadají do oblasti nauky o pramenech, příp. novověké diplomatiky, které by studenti bakalářského studia archivnictví měli ovládat zcela samozřejmě. Tak městské berní knihy autorka spojuje s placením ve prospěch státu (s. 18) a jinde s venkovským prostředím (s. 19 – navíc zde uvádí dva odkazy současně), zjevně největší problém má ovšem s katastry: aniž by je zmínila a vysvětlila, co pod tímto termínem rozumí, mluví o jejich „předchůdcích“ v podobě desk zemských a urbárů (s. 18), poté zmiňuje k roku 1650 „rustikální katastr“, který „po nich převzal evidenci“ (?!), poté tyto „rustikální katastry“ (tj. plurál!) existovaly s dominikálními a jejich „činnost probíhala odděleně až do roku 1748“ a teprve „později byl Rustikální (!) katastr nahrazen Tereziánským“ (s. 19). (Zatímco Tereziánský a Stablní, občas i Rustikální katastr píše autorka s velkými začátečními písmeny, josefský si tuto „poctu“ nezasloužil.) Zvláště označení „Rustikální katastr“ přitom zarazí, protože je obvykle používán termín „Berní rula“ – domněnku, že autorka tento výraz zaměňuje nebo nezná, vyvrací následný text, kde je však zmíněn samostatně, bez souvislosti s katastry (s. 20 – přičemž je připojen jen odkaz na uložení pramene v Národním archivu, nikoli i na známou edici), takže vznikají pochybnosti, zda je jí tento pramen (jeden z nejzákladnějších, mj. pro genealogii) vůbec znám. Poměrně detailní jsou informace o katastrech z období 20. století (s. 19–20), zato další prameny, významné pro historicko-demografický výzkum, jsou zmíněny spíše na okraj a bez odkazů (např. soupisy duší, matriky, s. 20–21), případně zmateně – zpovědní seznamy se sice vyskytují dokonce i **před** rokem 1627, ale systematicky až **od roku 1671** (s. 20, opět bez odkazů, natož na edici J. V. Šimáka, případně edici a studie E. Čáňové). Jako dlouholeté bývalé pracovníci Archivu Národního muzea mi vůbec není jasné, co je míněno „Statistickou tabulí“, která má být v tomto archivu uložena (s. 20, s odkazem nikoli na archiválii, ale na sekundární literaturu).

Touto podkapitolou tak autorka svou práci spíše poškodila – mnohem lepším řešením by bylo, kdyby věnovala detailní pozornost konkrétním pramenům, které přímo použila pro svůj výzkum, tj. soupisům poddaných, seznamům farníků a sčítání lidu, protože o nich se čtenář nedozví kromě zcela základních zmínek v podstatě nic, tedy ani o jejich možnostech a limitech. Absence jejich rozboru a hodnocení je v práci citelná.

Druhá podkapitola druhé kapitoly bakalářské práce pojednává již přímo o vývoji populace v osadě Lštění v letech 1750 až 2011 (s. 22–47) a je dále rozdělena do řady podkapitol, a to podle jednotlivých období. Jejich „automatické“ a „umělé“ vymezení pouze po půlstoletí však nepovažuji za nejšťastnější, mnohem logičtější by bylo zvolit významné

dějinné mezníky, které ostatně odpovídají obvyklému periodizačnímu členění (1780, 1848, resp. 1850, 1918, resp. 1920), tím spíše, že autorka následně neprovádí nějaké srovnání, k němuž by bylo zkoumání ve stejně dlouhých časových úsecích potřebné či užitečné. Zpracování každého ze zkoumaných období je uvozeno obecně historickým výkladem, který je v odborné historické práci poněkud nadbytečný (zvláště pokud se jedná o naprosto známé skutečnosti) a zejména pro další výklad nepotřebný (informace o panovnících či presidentech, K. H. Máchovi, A. Bachovi, aj.), navíc vychází jen z obecné literatury (nepochopitelný je zvláště *Úvod do demografie*) a obejde se bez odkazů na jiné, speciálnější zdroje, případně k některým údajům (např. o založení školy, s. 23, aj.). Autorka tyto pasáže příliš nevyužila v podstatě ani v souvislosti s vývojem ve Lštění (např. důsledky války). Mnohé z těchto informací se navíc opakují (patent o zrušení nevolnictví, migrace, zrušení poddanství a vznik obcí, apod.). Ještě za nejsmysluplnější lze označit stručné informace správně-historického rázu, které ovšem opět spíše mluví pro jiné vymezení zkoumaných období. Další podkapitoly se zaměřují přímo na vylíčení počtu obyvatel v jednotlivých periodách, nejprve celkově, poté odděleně pro muže a ženy, vždy v několika věkových kategoriích (pokud to pramen dovoluje; autorka neuvádí, jak tyto kategorie vymezuje historicko-demografická literatura); i v tomto případě chybí zhodnocení pramenů, jak vzhledem k jejich obsahu, tak k přesnosti či nepřesnosti uváděných údajů, autorka také neřeší, zda zkoumané prameny zachycovaly všechny obyvatele (resp. nevymezuje obsah pojmu „obyvatel“). Jen pro úplnost je třeba připomenout, že demografické zkoumání zahrnuje různé aspekty (sňatečnost, úmrtnost, apod.), i když to v tomto případě již nebylo součástí zadání. Text dosti mechanicky popisuje vypracované tabulky (i když v některých bohužel nesouhlasí součty – např. v tabulce č. 1 k roku 1770 a v tabulce č. 5 k roku 1980 a 2011), některé „mezí roky“ (1800, 1900) jsou do výkladu zahrnuty dvakrát. Je škoda, že nebyla ještě připojena souhrnná tabulka, zachycující vývoj za celé zkoumané období (1750–2011). I tentokrát se autorka obejde takřka bez odkazů, což je problém zvláště v případě některých jinak zajímavých tvrzení (s. 40: „V roce 1950 ve Lštění žilo již pouze 45 stálých obyvatel. Tento stav však nebyl způsoben odsunem německého obyvatelstva, protože po národnostní stránce bylo Lštění vždy vsí výrazně českou.“ – z čeho tato informace vychází?).

Poslední, třetí kapitola práce se zabývá územním vývojem „obce“ Lštění v letech 1750 až 2011 (s. 48–67). Přestože podle názvu by bylo možno očekávat spíše sledování rozsahu vesnice, tj. i změny ve vlastnictví pozemků, obsah je jiný. I tentokrát je struktura kapitoly podobná: nejprve přichází „použitá metoda a její vývoj“, i když se jedná o výklad o historické geografii vycházející z odborné práce E. Semotanové (*Historická geografie*), stejně jako přehled jejích dějin a všeobecná informace o pramenech. Pro následující podkapitulu o geografii sídel podobně posloužila kniha P. Chalupy a J. Mačiara *Socioekonomická geografie v přehledu pro studenty čtyřletého studia*. Přestože v této podkapitole autorka píše o metodách výzkumu sídel a podává charakteristiku pojmu „sídlo“, ve třetí části (s. 62–67) s těmito skutečnostmi nepracuje a omezuje se na vývoj osídlení, tj. počtu domů, přičemž svůj výklad doplnila několika tabulkami. Stručné shrnutí bakalářské práce přináší Závěr (s. 68).

V bakalářské práci nechybí poměrně obsáhlý seznam pramenů a literatury (s. 69–73), i když teprve z něho je zřejmý rozsah využitých archivních pramenů; připomínám, že autor známého soupisu místních jmen se skutečně **nejmenoval** Drantonín (podobně na s. 10), u *Ústavy ČR* chybí buď údaj o vydání v tištěné podobě, nebo odkaz na internetový zdroj.

Autorka nezapomněla ani na seznam zkratk, i když jej z neznámých důvodů zařadila již na začátek (s. 9). Práci doplňuje seznam příloh, resp. tabulek, zařazených do textu, a příloh připojených v závěru práce, jež zahrnuje celkem 18 grafů a dvě ukázky starých map s vyobrazením Lštění.

Jak vyplývá z uvedeného, mám k bakalářské práci Milady Blahoutové bohužel řadu výhrad, z nichž část sice souvisí se zpracováním tématu (výběr časových mezníků, který ovšem může být předmětem diskuse), ale většina se týká vlastní historické práce: autorka příliš nepracuje se sekundární odbornou literaturou, příp. se spokojila s jediným zdrojem (pro dějiny Lštění, demografii, historickou geografii, geografii sídel) nebo zcela obecnými tituly (pro pasáže, jejichž zařazení se nejeví jako nezbytné), či ke svým zdrojům nepřistoupila kriticky a s využitím znalostí nabytých během studia (s. 13–22). Spokojenost příliš nevzbuzuje ani práce s poznámkovým aparátem, kde mnohdy chybí odkazy na některé informace či tvrzení uvedená v textu, zatímco jindy jsou uváděny jen údaje bez odkazu (např. pozn. 6), nebo řada poznámek najednou (pozn. 71–74, jednou dokonce dvě k jedné větě – pozn. 27 a 28). Autorka také bohužel nepoužívá jednotný způsob citování (názvy některých prací kurzívou, jiné nikoli). Absence rozboru pramenné základny již byla zmíněna.

Hodnocení bakalářské práce Milady Blahoutové mi tak působí značné rozpaky. Autorka prošla zajímavý soubor pramenů a zpracovala základní přehled vývoje počtu obyvatel a domů vesnice Lštění, zpracovala teoretické pasáže věnované demografii a historické geografii, metody těchto disciplín však v podstatě nevyužila. Vzhledem ke všem uvedeným výhradám však bohužel nemohu práci hodnotit jinak, než známkou **dobře**.

V Praze dne 7. června 2015

Doc. PhDr. Marie Ryantová, CSc.